

Ключевые слова: контрверсионность, УГКЦ, национально-освободительное движение, «Инициативная группа», протопресвитер, философ, богослов, межконфессиональные отношения.

Pavlo Yurchyshyn, Ruslan Bilozorov. Activities of the Archpriest Havryil Kostelnyk in the Assessments of Contemporaries and Researchers. In the article in the context of main life events and activities of the archpriest Havryil Kostelnyk, were described the main directions of his activities, revealed unrenowned facts about the biography of the archpriest Havryil Kostelnyk and there was emphasized an analysis of assessments of his activities by contemporaries, philosophical and theological views and also there was highlighted the ambiguousness of H. Kostelnyk personality researchers' assessments, his role in the socio-political processes in Galicia during the inter war and after the war periods, were described the main aspects and problems of further researches.

Key words: controversy, UGCC, the national liberation movement, «The Initiative group», the archpriest, a philosopher, a theologian, interfaith relations.

Стаття надійшла до редколегії
13.06.2018 р.

УДК 069(477):[001:62

Алла Дмитренко

Музеї пізнавальної науки й техніки в Україні: становлення та перспективи розвитку

У статті, на основі аналізу інформації з музейних сайтів та інших джерел проаналізовано особливості становлення музеїв пізнавальної науки й техніки в різних містах України та перспективи їх розвитку. Розглянуто форми юридичної приналежності музеїв науки й техніки. Відзначено специфіку музейних предметів та особливості поводження з ними; показано особливості побудови музейних експозицій; проаналізовано основні форми інтерактивного навчання дітей і молоді різних вікових груп; висвітлено основні напрями роботи музеїв пізнавальної науки й техніки як науково-розважальних центрів; визначено нові форми музейної комунікації та сприйняття інформації відвідувачами.

Ключові слова: музей, науково-технічний музей, інтерактивний музей, музей пізнавальної (цікавої) науки й техніки, музейний туризм.

Постановка наукової проблеми та її значення. Музей як соціокультурний феномен чутливо реагує на зміни суспільства і його досягнення. Тому історія музеїв – це не лише історія їх появи й формування колекцій, але й зміна їх ролі в суспільстві. Останні десятиліття характеризується стрімким розвитком науки та поширенням нових технологій, які швидко проникають у наше життя. Успіхи технічного прогресу ставлять нові вимоги й перед музеями. Задля поширення науково-технічних знань серед широкого загалу, особливо різновікових груп дітей, у різних державах світу створюються інтерактивні музеї цікавої (пізнавальної) науки нового типу, де всі експонати перебувають у вільному доступі. В останні роки такі музеї виникають і в Україні, пропонуючи відвідувачам, крім ознайомлення з експозицією, різноманітні навчальні програми, наукові й розважальні шоу та ін. Музеї пізнавальної науки, цікаві для різновікової музейної аудиторії, активно включаються в мережу екскурсійних маршрутів, сприяючи розвитку туристичної привабливості того чи іншого регіону України. Активно розвивається музейний туризм як специфічна форма діяльності сучасних музеїв у сфері культурного туризму. Тому вивчення особливостей побудови та форм діяльності музеїв пізнавальної науки й техніки в Україні є актуальним.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Музеї цікавої науки й техніки на сьогодні не стали об'єктами спеціальних наукових досліджень. Однак дослідники все активніше піднімають питання ролі інтерактивних форм музейної роботи та музеїв в епоху інтерактивної культури. Зокрема, поширення нових сучасних форм роботи з відвідувачами, нових форм представлення експозиції в українських музеях і способи їх інтеграції у світовий електронний інформаційний простір розглядають Р. Маньковська та С. Шман [11; 27].

© Дмитренко А., 2018

Мета статті – на основі аналізу інформації з музейних сайтів і численних повідомлень про відкриття й основні форми роботи музеїв пізнавальної техніки в різних містах України проаналізувати становлення та перспективи розвитку музеїв цікавої (пізнавальної) науки й техніки України.

Завдання – простежити хронологію та географію поширення музеїв пізнавальної науки в Україні; відзначити специфіку музейних предметів у музеях цікавої науки; проаналізувати особливості побудови музейних експозицій; з'ясувати основні форми роботи музеїв нового типу; показати роль музеїв цікавої науки як навчально-виховних і розважальних центрів; визначити нові форми сприйняття інформації музейними відвідувачами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Основи інтерактивних музеїв цікавої науки й техніки закладено Я. Перельманом, який у 1934 р. в Ленінграді створив музей під назвою «Будинок цікавих наук», який припинив діяльність у роки Другої світової війни [2].

В Україні першим таким музеєм стала Галерея цікавих наук «Магніт» у Києві (2012 р.), створена задля «вивчення законів науки і явищ навколишнього світу в інтерактивній ігровій формі». Серед експонатів музею – єдиний в Україні генератор Ван де Граафа; гіроскоп; терменвокс; електрофорна машина; електричний стіл; «Тарілки на похилій площині»; призма; плазмова куля з трансформатором Тесли; маятники Максвелла й Ньютона; стілець із цвяхами та ін. На час створення експозиція музею мала три розділи: «Механіка», «Оптика» й «Електрика». Крім ознайомлення з експонатами, музей створив можливості для відвідувачів самотужки проводити досліди, а також умови для проведення лабораторних робіт відповідно до навчальних програм. При музеї працював лекторій для дітей та дорослих [7; 10].

У вересні 2012 р. в Києві відкрився найбільший на сьогодні в Україні музей пізнавальної науки «Експериментаніум», головний девіз якого «Торкайся експонатів, експериментуй, проведь досліди!» У колекції музею – понад 250 інтерактивних експонатів: «ящик Вуда», 3-D принтер, маятник Ньютона, маятник Максвелла, магнітна рука, магнітна арка, віртуальний маніпулятор, ксилофон, музична кімната, «кричалка», «тепловізор» та ін. Експозиція музею оновлюється й розширюється та на сьогодні має сім розділів: «Оптика», «Механіка», «Акустика», «Електромагнетизм», «Таємниці Води», «Новітні технології», «Анатомія» [9].

«Експериментаніум» здійснює інтерактивне навчання дітей. Працюють гуртки «Цікава хімія», де заняття проводять для двох вікових груп (6–8 і 9–13 років) та «Захоплююча фізика». Працює дитяча лабораторія «BASF Kids' Lab» – інтерактивна освітня програма з хімії для дітей 6–12 років. Відвідувачам пропонуються майстер-класи, лекції, екскурсійні програми, а також наукові шоу: «Експерименти на кухні» (діти вчать, як влаштувати вибух із того, що їси, та ін.), «Лабораторія звуку» (можна створити музичний інструмент або танець), «Тесла-шоу» (експерименти з електрикою), «Реактив-шоу» (видовищні досліди з хімії), «Екстремал-шоу» (небезпечні фізичні експерименти), «Кріолабораторія» (дає змогу зрозуміти, що таке миттєве замороження; кріострави; як зануритись у рідкий азот; зробити велетенський азотний вибух та ін.), «Кристаломанія» (вчить, як ростуть кристали; чи можливо виростити кристали на власній кухні; чи бувають їстівні кристали та ін.), «Шоу великого вибуху» (демонструє, яким чином можна підірвати космічний корабель; як із крохмалю, замість звичних пиріжків, зробити бомбу та ін.). У формі квестів, за сценаріями, розробленими за віковим принципом, проводяться дитячі дні народження: «Мультманія», «Експіки», «Angry Birds», «Пригоди Вінні Пуха» (4–7 років); «Вартові космосу» (6–10 років); «Покемонтаніум» (6–11 років); «blogger.com» (7–13 років); «Острів скарбів», «Магія Хогвортсу», «Таємниця забутого міста», «Супергеройський квест», «Школа таємних агентів» (8–13 років); «Хатинка чудес», «Підпільна лабораторія» (10–13 років); «Місце злочину» (10–15 років); «Brainwood». Для випускників дитячих садочків створене шоу «Випускний в “Експериментаніумі”». Подорож у часі» [9; 23].

У Музеї цікавої науки в Одесі (2014 р.) зібрано понад 120 унікальних експонатів зі світу науки, розміщених на площі 1,3 тис. м². Експозиція музею складається з низки структурних підрозділів. Розділ «Акустика» пропонує відвідувачам самостійно експериментувати зі звуком. У відкритому доступі тут прозоре піаніно, через яке можна побачити, як зароджується звук; справжня ударна установка; лазерна арфа; шумомір та ін. Експонати розділу «Анатомія» показують людське тіло, його окремі частини й процеси в організмі. Розділ «Інжиніринг» має значну кількість предметів, які демонструють елементарні принципи інженерної справи. Експонати розділу «Механіка» дають змогу зрозуміти, що таке опір, тертя,

кінетика та ін. Тут наявний «Perpetuum Mobile» («Вічний двигун»), але спеціально в неробочому стані. Розділ «Оптика» має предмети й пристрої, завдяки яким очі обманюють мозок і тут же пояснюють, чому так відбувається. Експонати розділу «Рідини і гази» демонструють стан і закони переміщення та зміни різних рідин і газів. Сюди ж входить кімната з мильними бульбашками. Окремим розділом експозиції є планетарій, де щогодини проходять сеанси знайомства з галактикою. Фільми планетарію: «Зіткнення із Землею», «Зародження життя», «Льодові світи», «Одинокий рух Землі», «Космічна родина» [19].

Складовою частиною Музею цікавої науки є «Експериментарій» – наукова лабораторія для дітей і дорослих. Каталог із пропозиціями включає понад 100 найрізноманітніших дослідів із хімії, фізики, фізіології й мікробіології. Темі експериментів: оптика та механіка; електрика й магнетизм; органічні та неорганічна хімія; фізіологія людини й життя простих організмів; молекулярно-кінетична теорія та термодинаміка; досліди для малят. Розроблені наукові шоу: «Електричне», «Вогняне», «Паперове», «Лабораторія шпигунів», «Креативна фізика», «Мильна астрономія», «Веселкова хімія», «Науковий МІКС». Навчальним закладам Музей пропонує кілька освітніх програм: тематичні уроки-екскурсії з фізики з креативним підходом до оптики, електрики, механіки та інших розділів; сюжетні лабораторні практикуми з фізики, хімії й біології; наукові шоу «Вступ в курс хімії / фізики»; освітній квест «У пошуках пригод» для дітей 5–6 класів; ігрова програма з шести шкільних предметів. При Музеї цікавої науки працює лекторій, де проводяться засідання дискусійного клубу, зустрічі з цікавими людьми, лекції на різні теми науки, мистецтва, психології та філософії, а також наукові кінопокази. Для проведення свят Музей організовує квести, у ході яких в ігровій формі допомагають перевірити й поліпшити свої знання, а також весело провести час [19].

Музей науки у Вінниці (2017 р.) – освітньо-розважальний заклад, мета якого – «пробудити інтерес до науки в найменших та нагадати дорослим, як вони свого часу пізнавали світ, і повторити чи зробити вперше свої досліди». У кількох залах загальною площею понад 1000 м² розміщено півтори сотні експонатів, які демонструють закони і явища з різних сфер фізики, хімії, анатомії, оптики, біології, анатомії тощо. Їх можна торкатися руками, крутити, тягнути, штовхати, смикати, лазити по них та бігати навколо. Щодня в музеї ламають щонайменше один експонат (найчастіше «помпу для відкачування води» і «Вічний двигун»), але фахівці з ремонту оперативно усувають неполадки. Найцікавіші експонати можна купити, попередньо замовивши точну їх копію [13].

Серед найбільших атракцій цього науково-розважального простору – оптичні ілюзії, серед яких – кімната Еймса з тривимірною оптичною ілюзією; «Трансформатор Тесли» із міні-блискавками; кімната оптики з рухомими голограмами та зображеннями; музична кімната, де можна користуватись усіма музичними інструментами; дзеркальна кімната. В експозиції музею є перископ; динамо-машина; великий калейдоскоп; куточок головоломок; підйомний кран і міліцейська машина часів СРСР зі справжніми конструкторськими можливостями тощо. Тут можна скласти внутрішні органи людини, отримати уявлення про сліди велетенських тварин, дізнатися про світ навколо. Упродовж року з часу відкриття колекція музею збільшилася на 15 експонатів. Наприклад, лампочку для трансформатора Тесла запропонував викладач фізики з педагогічного університету. Іноді на нові ідеї надихає книга відгуків [13].

Кожні вихідні та святкові дні в Музеї організовують видовищні шоу з електрики, хімії, фізики, завдяки яким відвідувачі можуть відчутти себе одним із відомих дослідників – Ніколо Теслою, Ісааком Ньютоном чи Альбертом Ейнштейном. Для проведення свят (днів народжень та ін.) гостям пропонують сценарії: «Ера динозаврів», «Чужопланетний гість», «Приборуквачі погоди», «Мікс наук». Під час канікул у Музеї науки діє «Дитячий науковий табір» програма якого включає майстер-класи з хімії, фізики, електрики. Проводяться творчі заняття із сучасного мистецтва, вивчення розмовної англійської мови й захопливі квести. До окремих дат календаря Музей пропонує спеціальні заходи: майстер-класи, конкурси, змагання та ін. Наприклад, у «День Води у Музеї науки» відвідувачам пропонували майстер-клас із малювання на воді «Ебру»; конкурс на випивання смачного напою на швидкість; спеціальне «Мильне шоу». Низку святкових заходів музей підготував і до своєї річниці: майстер-клас із виготовлення морозива з рідкого азоту; підпалювання рук вогняними бульбашками; аквагрим для маленьких та великих дослідників; хімічні коктейлі; шалений флешмоб із Фантастичною Сімкою; наукове шоу – спеціальна святкова програма з рідким азотом, штучним снігом й ін. При Музеї науки діє кав'ярня «Лабораторія CaFe», де щодня проводять шоу-лекції з фізики, хімії, електроніки [13].

Інтерактивний музей цікавої науки та техніки «Єврика» (Львів) – науково-розважальний інтерактивний музей, де зібрані унікальні експонати зі світу природничих наук – фізики, хімії, біології,

геології, астрономії, математики та ін. галузей знань. В «Євриці», як і в інших інтерактивних музеях, знайомитися з експонатами можна самостійно або в супроводі екскурсиводів. В експериментарії «Єврики» кожен зможе провести лабораторні дослідження. Для цього музей підготував понад 200 дослідів із фізики, хімії та інших галузей [8].

Музей пропонує пізнавальні й інформативні шоу-програми; цікаві майстер-класи з різних галузей науки; святкові заходи (ігри, квести, конкурси) до днів народження, випускного в садочку та 4-му класі. Тут діти можуть спробувати себе в ролі наукового співробітника, узяти участь у наукових експериментах, наукових квестах й ін. [8]. У лютому 2018 р. при музеї відкрито планетарій, де відвідувачі дізнаються про виникнення Всесвіту та основні закони його розвитку: розміщення зірок на небі, структуру сузір'їв, будову Сонячної Системи, відкриття Галілея та Коперника. Планетарій має космічний телескоп імені Едвіна Хаббла, а в перспективі планується встановлення новітнього орбітального телескопа імені Джеймса Вебба [5].

Музей цікавої науки «Єврика» відкрито і в Хмельницьку (2017 р.) У п'яти залах площею 300 м² розміщено близько 50 експонатів, чисельність яких у майбутньому планується збільшити до 200. Усі вони – у відкритому доступі, за винятком левітуючого глобуса, який помістили під скло, щоб захистити від впливу електричної кулі. Музей пізнавальної науки демонструє закони науки та явища довкілля; пропонує тематичні екскурсії, які наочно описують можливості механіки, оптики, електрики, магнетизму, акустики. У Музеї також є декілька незвичайних кімнат, що сприяють пізнанню світу: «Божественна кімната космосу», аналога якої немає в Україні; «Лазерна кімната», «Кімната Еймса», «Акустична кімната», «Зала води», «Дзеркальний лабіринт», «Ландшафтне будівництво», а також безліч різноманітних ілюзій та головоломок. Музей організовує різноманітні шоу- й квест-програми, святкування днів народження, що допомагає прищепити дітям інтерес до науки, пізнати закони Всесвіту і явищ навколишнього світу [20].

Науково-демонстраційний освітній центр «Центр науки» в Тернополі (2017 р.) – це поєднання музею науки, міні-лабораторій хімії, фізики та біології й цікавих наукових шоу. Особливість Центру полягає в тому, що це перший в Україні муніципальний центр-музей пізнавальної науки. Його реалізували на кошти «Громадського бюджету», де проект Центру став одним із переможців та отримав 1 млн грн. Ідея проекту належить організаторам наукових пікніків, що впродовж п'яти років проводили на Театральному майдані Тернополя. Перебуваючи на стажуванні в Польщі, ініціатори наукових пікніків Х. Білінська та М. Сиротюк докладно ознайомились із роботою Центру науки імені Коперника. Так з'явилась ідея створити подібний заклад у Тернополі. До функціонування Центру долучилися й тернопільські підприємці [1; 24].

Площа Центру науки – 620 м². Тут є 30 різних наукових експонатів, виготовлених у Харкові, які будуть цікавими як для дорослих, так і для дітей: Дошка Гальтона, Зоотроп Едмарка, самокерований робот, арфа без струн та ін. П'ять установок і методичну допомогу пообіцяли в Центрі науки ім. Коперника. Планується створення лабораторії, де на практиці всі бажаючі під наглядом спеціалістів зможуть проводити хімічні, фізичні та біологічні досліди, а викладачі – шкільні уроки чи університетські заняття. У Центрі влаштовуватимуться наукові й науково-розважальні шоу та ін. [1; 24].

У структурі Центру є Музей інформаційних технологій, де представлено зразки техніки минулого. Музей створено за участю Станції юних техніків й організації MagneticOne.org. До формування експозиції долучилися також місцеві університети, зокрема Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, який передав до Музею численні прилади, що раніше використовувались у навчальній діяльності, 8 % яких перебуває в робочому стані [25].

Музей цікавої науки й квестів у Дніпрі – науково-розважальний центр, створений для вивчення законів науки та явищ навколишнього світу в інтерактивній ігровій формі. У Музеї представлено інтерактивну експозицію, яка охоплює основні галузі науки. Експонати наочно показують дію законів фізики, механіки, електрики, деяких природних явищ. Музей пропонує святкові програми до дня народження: «Клуб чарівництва», «Ліга супергероїв», «Космопорт», а також квест-програми, розраховані на відвідувачів різного віку: «Minecraft», «Заплутана справа Шерлока Холмса», «Зоряні війни», «Наукові відкриття», «Гонки», «Тасмания підземної лабораторії». Квест «Телепроекти» влаштовується у форматах: «Круто, ти потрапив на ТБ», «Орел і решка», «Мастер-шеф», «Пекельна кухня», «Голос країни», «Україна має талант», «Брейн-ринг», «Хто зверху» та ін. [12].

Музей «Woom» у Харкові – дитячий музей наукових відкриттів. В експозиції – 20 експонатів, серед яких – стіл молекулярної фізики, лазерні фігури Лісажу, киплячий пісок, кінетичні скульптури, пастка

тіней, мега-калейдоскоп та ін. Крім ознайомлення з експозицією, Музей пропонує навчально-розвивальний курс «Наукова лабораторія»; екскурсії музеєм із його розробником; «Трюки науки»; «Наука і творчість» [21].

«Музей Науки у Фліка» у Запоріжжі (2018 р.) відкрито в приміщенні Запорізького краєзнавчого музею. Перша виставка Музею стосується теми «Зір». Її особливість полягає в наявності інтерактивних експонатів, що розповідають самі про себе; практичних експериментів, котрі демонструють зв'язок теоретичних знань із реальним життям; навчального мультфільму від Фліка. Відвідувачі Музею зможуть побувати в камері обскура; спробувати себе в ролі людини з поганим зором; розібратися, що відбувається з навколишнім світом на сітківці нашого ока; побачити світ очима тварин. У Музеї можна отримати відповіді на питання: Як провести день за комп'ютером, щоб не втомились очі? Хто перевертає картинку в оці? Люди якої професії постійно напружують очі й не мають проблем із зором? Екскурсії у формі квесту проводить Робот Флік з екрана монітора. У музеї наявна зона відпочинку та ігрова зона з X-box і Kinect [14].

Міні-музей науки в Чернівцях (2015 р.) за юридичною приналежністю є відомчим, оскільки відкрився на базі Чернівецького обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді завдяки зусиллям вихованців гуртка «Юний конструктор». Більшість експонатів – діючі моделі, за допомогою яких можна проводити прості досліди, демонструючи дію законів фізики. Крім того, в експозиції представлено проекти, у реалізації яких брали участь вихованці центру [6].

До музеїв пізнавальної науки варто віднести й Музей технічного прогресу в Луцьку, понад тисяча експонатів якого демонструють розвиток техніки від первісних часів до сьогодення. У вересні 2017 р. при музеї відкрито Академію пізнання та розвитку «Робологікум», де за допомогою інтерактивних експонатів можна проводити 150 дослідів й експериментів [15]. Музей технології минулого у Луцьку представляє забуті технології античності, середньовічні машини, механізми Леонардо да Вінчі, військову інженерію, які кожен відвідувач може випробувати в дії, щоб зрозуміти принцип роботи.

Своєрідними інтерактивними музеями пізнавальної науки є Музеї фотоілюзій у Києві, Харкові, Львові та ін. Це музеї нового формату зі своєрідними локаціями для фотосесій, де облаштовані спеціальні зони: політ у невагомості в космосі, задзеркалля, апокаліпсис, паща акули й ін. [16–18].

Музей пізнавальної науки передбачалося відкрити і в Черкасах на базі Міського центру розвитку [26]. Однак проект дотепер не реалізовано. У липні 2017 р. в рамках державно-приватного партнерства розпочато проект «Музей науки в Києві». Його передбачено відкрити восени 2018 р. в приміщенні Українського інституту науково-технічної експертизи [22]. У травні 2018 р. на порталі міськради Житомира опубліковано петицію з пропозицією створити в місті інтерактивний музей пізнавальної науки й техніки, яка не набрала відповідної кількості голосів [3]. Музей «Український Техноленд» планувалося створити в м. Єнакієво [2].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Як бачимо, усі музеї пізнавальної науки в Україні створені впродовж 2012–2018 років у містах Київ, Одеса, Дніпро, Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Запоріжжя, Харків Чернівці, Луцьк. Абсолютну їх більшість засновано на приватні кошти. Виняток становить музей у Тернополі, який є комунальною власністю, і музей у Чернівцях, створений на базі Чернівецького обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді. Варто відзначити участь місцевих університетів у формуванні колекції Музею інформаційних технологій при Центрі науки в Тернополі. Усі музеї (за винятком луцького) є інтерактивними, де експонати можна не лише розглядати, а й брати до рук, виконувати з ними численні маніпуляції, проводити експерименти та дослідити. Експозиції більшості музеїв побудовані відповідно до певних наук та їх розділів: фізика, хімія, астрономія, оптика й ін. Музеї пропонують різноманітні форми інтерактивного навчання дітей і молоді різних вікових груп (навіть проведення занять за навчальними програмами) за спеціально розробленими інтерактивними освітніми програмами з фізики, хімії та ін. Тут працюють дитячі лабораторії, проводяться численні інтерактивні навчальні й розважальні шоу та квести. Музеї пізнавальної науки є музеями нового типу та істотно міняють всю схему музейної комунікації: музейний предмет – музейний працівник – відвідувач, при якій останній отримувач інформацію про предмет лише з етикеток і розповідей музейного працівника. Тепер музейний предмет не відокремлюється від відвідувача, якому раніше заборонялося торкатися предмета, завдавати йому будь-якої шкоди. У музеях пізнавальної науки відбувається інформаційно-візуально-пізнавальний контакт відвідувача з експонатом. А пізнання навколишнього світу відбувається за допомогою тактильно-вібраційного сприйняття. Тому за такими музеями – майбутнє.

Докладного вивчення потребує проблема місця музеїв пізнавальної науки й техніки в туристично-екскурсійній діяльності.

Джерела та література

1. Білецька А. У Тернополі відкрили Центр науки. URL: <https://poglyad.te.ua/podii/strongu-ternopoli-vidkryly-tsentr-nauky-fotostrong.html>
2. Богомоллов Н. Дом занимательной науки URL.: <http://www.t-z-n.ru/archives/dzn7.pdf>
3. В Житомире предлагают создать современный музей науки и техники. URL: <http://zhzh.info/news/2018-05-15-35972>
4. В Україні може з'явитися унікальний політехнічний музей. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/976870-v_ukran_moge_zuavitisya_unkalniy_poltehnchniy_muzej_snd_900439.html
5. Відкриття планетарію в Евриці. URL: <https://moemisto.ua/lviv/planetariy-v-evritsi-77930.html>
6. Відтепер і в Чернівцях є свій музей науки. <http://bukpravda.cv.ua/news/osvita/item/27195-відтепер-і-в-чернівцях-є-свій-музей-науки-відео.html>
7. Галерея «Магніт». URL: <https://nashkiiev.ua/spravochnik/razvlecheniya/mouzei-i-galerei/galereya-zanimatelnyh-naouk-magnit.html>
8. Еврика – інтерактивний музей цікавої науки та техніки. URL: <https://evrika.lviv.ua/>
9. Експериментаніум. URL: <http://experimentanium.com.ua/pro-muzej/pro-muzej/>
10. Магнітне поле: галерея інтересних наук в Києві. URL: <https://www.interesniy.kiev.ua/ua/magnitnoe-pole-galereya-interesnyih-na/>
11. Маньковська Р. В. Музеї України у суспільно-історичних викликах ХХ – початку ХХІ століть. Львів: Простір-М, 2016. 408 с.
12. Музей занимательной науки и квестор в Днепре. URL: <http://smartzone.dp.ua/>
13. Музей науки у Вінниці: експонати можна мацати, робити досліди і навіть купити URL: <http://i-vin.info/news/muzej-nauky-u-vinnytsi-eksponaty-mozhna-matsaty-robyty-doslidy-i-navit-kupyty-20924>
14. Музей Науки у Флика. URL: <https://fleekmuseum.com/>
15. Музей технічного прогресу. URL: http://fre-mus.at.ua/publ/muzej_tekhnichnogo_progresu/1-1-0-53
16. Музей фотоілюзій. URL: <http://foto-illusion.com.ua/>
17. Музей фотоілюзій. URL: https://pokupon.ua/kyiv/merchant_pages/49712-muzej-fotoillyuziy
18. Музей фотоілюзій. URL: <https://lviv.dityvmisti.ua/muzej-foto-illyuzij/>
19. Музей цікавої науки в Одесі. URL: <https://odessa.kurorts.com.ua/company/min>
20. Музей цікавої науки Еврика. URL: <https://khemelnytsky.com.ua/ua/info-Muzej-cikavoyi-nauky-Evrika>
21. От 60-х до современности: в Харькове открылся первый музей компьютерной техники. URL: <http://newsroom.kh.ua/news/ot-60-h-do-sovremennosti-v-harkove-otkrylsya-pervyy-muzej-kompyuternoy-tehniki>
22. Перший український Музей науки мають відкрити в Києві восени 2018 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-07-27-pershij-ukrayinskij-muzej-nauki-mayut-vidkriti-v-kyevi-voseni-2018-roku>
23. Прихненко О. Дитяча хімічна лабораторія BASF Kids' Lab – відтепер в Україні! URL: <https://www.basf.com/ua/ua/company/news-and-media/news-releases/2017/10/171002.html>
24. Романська С. У Тернополі відкрили центр науки і IT-музей. URL: <https://www.0352.ua/news/1907991/u-ternopoli-vidkrili-centr-nauki-i-it-muzej>
25. Тернопільський національний технічний університет долучився до створення Музею інформаційних технологій – Magneticone.org. URL: <https://magneticone.org/ternopilskyi-tekhnichnyi-universytet-doluchyvsiastvorennia-muzeiu-informatsiinykh-tekhnologii>
26. У Черкасах з'явиться музей науки. URL: <https://www.google.com/search?client=firefox-b&biw=1189&bih=951&ei=y1ShW8r3G4edsAHG16bQAg&q...FtzwfWrqc2c>
27. Шман С. Ю. Музеї в епоху інтерактивної культури. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uk_msshr_2014_20%282%29_50

Алла Дмитренко. Музеї познавальної науки і техніки в Україні: становлення і перспективи розвитку. В статті на основі аналізу інформації з музейних сайтів і др. джерел аналізуються особливості становлення музеїв познавальної науки і техніки в різних містах України і перспективи їх розвитку. Розглядаються форми юридичної належності музеїв науки і техніки. Відзначається специфіка музейних предметів і особливості звернення до них; показана специфіка побудови музейних експозицій; розкриваються основні форми інтерактивного навчання дітей і молоді різних вікових груп; освітаються основні напрями роботи музеїв познавальної науки і техніки як науково-розважальних центрів; визначаються нові форми музейної комунікації і сприйняття інформації відвідувачами.

Ключові слова: музей, науково-технічний музей, інтерактивний музей, музей познавальної (інтересної) науки і техніки, музейний туризм.

Alla Dmytrenko. Museums of Prospective Science and Technology in Ukraine: Formation and Perspectives of Development. On the basis of analysis of information from museum sites and other sources, the peculiarities of the formation of museums of prospective science and technology in different cities of Ukraine and the prospects for their development are analysed in this article. The forms of legal affiliation of museums of science and technology are considered. The specificity of museum objects and peculiarities of their handling are noted; the specifics of the construction of museum exhibitions are shown; the basic forms of interactive education of children and youth of different age groups are analysed; the main directions of work of museums of cognitive science and technology as scientific and entertainment centres are highlighted; new forms of museum communication and perception of information by visitors are determined.

Key words: museum, science and technology museum, interactive museum, museum of prospective science and development, museum tourism.

Стаття надійшла до редколегії
25.08.2018 р.

УДК 061.1:069

Світлана Гаврилюк

Створення та діяльність міжнародних музейних організацій

У статті здійснено аналіз процесу появи та розгортання в сучасних умовах роботи міжнародних музейних організацій як вагомого складника культурного життя світового співтовариства. Основну увагу звернено на функціонування Міжнародної ради музеїв (ICOM) – міжнародного об'єднання музеїв та професійних музейних працівників. Висвітлено діяльність одного з її структурних підрозділів – Міжнародного комітету музеології (ICOFOM), а також Українського національного комітету ICOM.

Ключові слова: міжнародні музейні організації, Міжнародна рада музеїв (ICOM), Міжнародний комітет музеології (ICOFOM), музеологія, Український національний комітет ICOM.

Постановка наукової проблеми та її значення. Характерною рисою сучасного динамічного розвитку світу виступає діяльність різноманітних міжнародних організацій. Під цим поняттям розуміємо об'єднання трьох або більше держав чи національних громад, у тому числі неурядового характеру, для реалізації міжнародного співробітництва в різних галузях із метою колективного виконання певних завдань. Зростання ролі міжнародних організацій у житті людства зумовлено наявністю непростих політичних, військових, економічних, соціальних, екологічних, інших злободенних проблем, його прагненням спільно розв'язати ці проблеми мирними засобами.

Серед майже п'яти тисяч міжнародних організацій, що функціонують сьогодні в різних галузях життя світової цивілізації, провідну роль за предметом діяльності відіграють політичні та економічні об'єднання. Помітне місце в мережі міжнародних структур належить організаціям, діяльність яких пов'язана зі сферою культури, у тому числі з охороною всесвітньої культурної та природної спадщини музейними засобами. Вивчення функціонування таких організацій, засвоєння й упровадження в Україні набутого ними досвіду, зокрема сучасних інноваційних підходів під час реалізації проектів, що стосуються музеїв і музейної справи, сприятиме подальшому інтегруванню України у світовий культурний простір, підготовці фахівців, спроможних кардинально підвищити ефективність діяльності українських музеїв.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Огляд сучасних українських наукових видань дає підставу констатувати, що тема статті й досі залишається практично не дослідженою у вітчизняній історіографії. Наявний матеріал існує в стислому вигляді як фрагменти окремих монографічних праць [4, с. 19; 16, с. 343–350; 8, с. 24–25, 37], повідомлення в публікаціях конференцій [6, с. 5–9], енциклопедичних видань [7], відомості інформаційного характеру на сторінках деяких спеціалізованих часописів [3; 5; 9; 19; 11]. Тому означена проблематика зберігає для українського наукового (насамперед музейницького) середовища теоретичну та практичну актуальність.

Мета статті – висвітлити появу, розгортання й зміст роботи в сучасних умовах міжнародних музейних організацій як вагомого складника культурного життя світового співтовариства. Відповідно до